

A TRIANONI FARSANG

Aki titokban mindent jegyzett, Henry Pozzi, a mindenes diplomata, a szemtanú és résztvevő elmondja:

A háború előtti senkikre gazdag napok virradtak. Nagy urakká lettek. Sikereiket a hősi halottak vérenek köszönhetnék... A tiszta lelkiismeretű és egyenes gondolkodású Barrère követnek valóban igaza volt, amikor előre féltette a békét azoktól, akik a tárgyalásokat vezették.²²⁾

A trianoni faszorok és folyosók sötétjében ott leselkedett a hízelgők és hasznosítók egész hada...

A mérhetetlen „önfeláldozás és odaadás” részt követelt a trianoni zsákmányból...

A románok a fegyverszünet megkötése után azonnal Párizsba siettek. Gyötörte őket az aggodalom. Bár Tardieu és a Temps ígéréiben megbízhattak, jól tudták, hogy Clemenceau nem barátjuk és neheztel rájuk gyűvaságuk és szőszegésük miatt.²³⁾

Tudták, hogy Berthelot tábornok kellően felvilágosította kormányát a románok árulásáról, amelyet az ellenséggel kötött különbéké által követtek el — és nem kímélte a király, a miniszterek és a hadvezérek személyét sem.²⁴⁾

Nem felejtették el azt sem, hogy a bolgár fegyverszünet megkötése után Franciaország nyersen visszautasította a Dobruzsára formált román igényeket.²⁵⁾

Amikor a román követ, Antonescu a szövetségi viszonyra hivatkozott, olyan rideg fogadtatásra talált Chemenceaunál, hogy sírvafakadt.²⁶⁾

A helyzet komolyra fordult... de Románia mégis reménykedett. Még volt arról győződve, hogy kellő ügyességgel és a pénz mindenható erejével visszanyeri az elvesztett előnyöket. Mindenesetre résen kellett lennie! Románia a veszély idején gyáván és hitszegően viselkedett szövetségeseivel szemben, és a győzelem után elsőnek jelentkezett a jutalomért...

*

De mosoly is fakadt Trianonban...

Először a román nők jelentek meg a versaillesi és trianoni szállók éttermeiben.

Take Jonescu és Bratianu gyönyörű nők koszorúját vonlatta fel a konferencián az „igaz ügy” védelmére. A hölgyek legnagyobb része a bukaresti előkelő társaság tagja volt. Valamennyien Románia hatalmának növelését tűzték ki célul. Ezek az elragadó honleányok ostromolták a konferencia politikusait, diplomatait és szakértőit a román haza érdekében.

Cantacuzeno herceg mosolyogva mesélte e könyv szerzőjének, hogy „valóban csak Take-nak támadhatott ilyen kitűnő ötlete. Szegény Antonescunak²⁷⁾ szinte elállt a lélegzete, amikor Clemenceau gratulált neki a szép hölgyekhez.”

A szerb diplomaták amerikai feleségei és azok barátnői is veszedelmesen feldúlták a konferencia döntőbíráinak nyugalmát. Egész Párizs ünnepelte és csodálta Veznicnek, a szerb követ feleségének szépségét. A követ-ségi estélyeken ez az elragadó asszony komoly és szenvedélyes barátokat toborzott a szerb ügynek. Szalónját állandóan államférfiak, diplomaták és pénzemberek látogatták. Ezek a tekintélyes személyek tolongtak és vetekedtek egy-egy teáért és aprósüteményért, amelyet a szép női kezek osztogattak.

Ebben a mámoros légkörben — a békeszerződések az asszonyok akaratát szentesítették.

Masarykot az új erkölcsök megbotránkoztaták, de Benes és hú munkatársa Osusky közbeléptek. Hazai mosollyal leszerelték az öreg Masarykot.

A kis Doriáról, aki ragyogó tavaszt varázsolt a Hotel Crillon komor szürkeségébe, mindenfelé azt suttozták, hogy hermafrodita.

A vöröshajú „72-es számú” Brünnből jött, öt nyelven beszélt, sok Extra Dry és Armagnacot fogyasztott és jártas volt az érzelmi élet minden apró játékában.

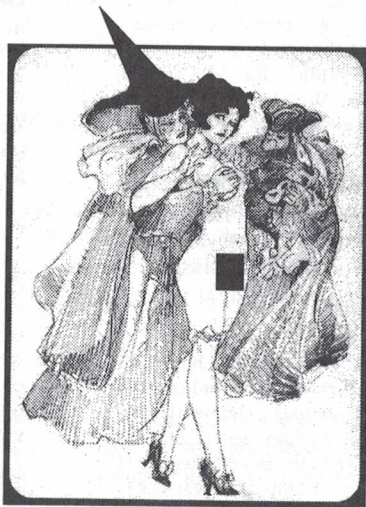
A Trouville Avenue titokzatos irodáiban talán többet értett Magyarországnak, mint amennyit maga Benes értett...

Nagyon sokan ezen az úton biztosították a csehek számára a győzelmet a Hotel des Reservoirs termeiben, a Maxime páholyaiban, a Park Monceauban és a Champs Elyséen.

Volt egy asszony, aki egymagában túlrágyogta a „félhivatalos” segítőársakat. Első diadalát egy gyermekkirály feletti győzelmének köszönhetette. Azután Benes szolgálatában legyőzött „egy tisztalelkű aggastyánt”. A gyermekkirály és az aggastyán egyaránt belepesztük a nagy szerelembe.

„Rákok csatája a vízi hulla felett” — mondották a trianoni békéről... És a jóllakott rákok szívesen simogatták ollóik hegyével a najádok vonalig testét.

„Madame Alexandre” történelmi szerepet töltött be, de a közvélemény ma sem tud róla semmit. Pedig emléke ma tizenhat év után is édes a trianoni szereplők megkérgesedett szívében.

A francia közvélemény, amely jóindulatú és hiszékeny, keveset hallott a háború és a béke kulisszái mögött lefolyt eseményekről. Csak annyit tud, amennyit a hatalom birtokosai jónak láttak vele közölni.

A szereplők cselekedeteiről, lelkületéről, valódi lényéről mit sem sejt. Csak hazugságokat ismer. A történelem legérdekesebb fejezeteit nem olvassák fel a gyermekeiknek.

A közvélemény azt hiszi, hogy minden úgy történt, ahogy az iskolakönyvek tanítják és a francia akadémia tényleges és reménybeli tudósai hirdetik. Ezek rendületlenül megálapítják: „jól munkálkodtak hazájuk biztonsága és dicsősége érdekében”.

Ha mégis vannak ellenbizonyítékok, miért nem hozzák azokat nyilvánosságra?

Azért, mert sokan vannak, akiknek védekezni kellene és sokan vannak, akik bosszút állnának...

A levéltárak számtalan titkot őriznek arra vonatkozólag, hogyan irányították a háborút, hogyan feleltek meg a hadvezérek feladatuknak.

Mennyi irigységből, önzésből és középszerűségből tevődött össze hazafias erényük és lánugszuk...

Valóban szinte csodálatos, hogy mindezek dacára — Franciaország győzhetett!

Ugyan mit szólna a közvélemény, ha megtudná, hogy a béke, amelynek az „igazság és a jog” győzelmét kellett volna biztosítania, mindennek az ellenkezőjét, mindennek a lábbal tiprását érte el?

Nem tudna felocsudni ámulatából...

*

Azokat, akik a győzelem után „az igazság, a jog és a szabadság” nevében építették fel az új Európát, a közvélemény nagyrésze még ma is félistenként imádja.²⁸⁾ Az egyszerű francia polgár nem is gondol arra, hogy talán már holnap ezeknek a mulasztásai miatt kiújulnak a harcterek borzalmai. A közvélemény olyan megvilágításban látja egyéniségüket, mint ahogy őket az általuk sugalmozott és fizetett sajtó és irodalom beállította.

Holott ötvenkét hónapon keresztül azokat ámitották, akik értük harcoltak és meghaltak.

Oh, tiszta szívek szent ártatlansága... Ha ismerték volna a béke apostolainak leleplezeten gyűlöletét és szenvedélyességét, ha látták volna, milyen kevéssé hasonlítanak a róluk festett képekhez, akkor ezek az urak ma nem hírnevesek, — hanem hírhedtek volnának. A békekonferencián — különösen Trianonban — ugyanaz volt a helyzet, mint a nagyvezérkaroknál a háború alatt. Hibátlan egyenruha, remek börszíjak, hangzatos címek, de ezek a színpadi külsőségek rosszul leplezték a kapzsi érdekeket, a vad versengést az üres koponyáikat és a lélek rúttságát.

Akik országok sorsa felett döntöttek, tájékozatlanok voltak az eléjük terjesztett kérdésekben. Közönyösen hallgatták az ajánlott megoldásokat, anélkül, hogy vizsgálat tárgyává tették volna azokat. A többiek, akik csupán a zsákmányra leselkedtek, s a konferenciát ugródeszkának tekintették a hatalom elérésére, jól tudták, mit veszíthetnek, ha tiszteletben tartják vállalt kötelezettségeiket és netán tudomást vesznek az igazságról.

Franciaország megbízottai folyton a hősi halottakról beszéltek, miközben állandóan arra gondoltak, hogyan tehetnek szert a vérző áldozatok révén hatalomra és vagyonra.

Voltak olyanok is, akik harctéri események megírásával szereztek maguknak hírnevet és vagyon — holott csak a távolból nézték honfitársaik pusztulását a hazáért.²⁹⁾ Ugyan-

akkor, amikor Tardieu, a szlávok mindenható pártfogója hozzájárult a monarchia felbontásához és megbontotta az európai egyensúlyt — Clemenceau, aki mindenáron elnök akart lenni, csak a választásokkal tördött.³⁰⁾

Loucheur és Dutasta csak a vagyonszerzésre, Klotz a játékszenvedélyre és a versenyekre, Pichon pedig csak arra gondolt, hogy Clemenceau megelégedését kivívja. A külföldi meghatalmazottak, titkos tanácskozásain a mesterkedések előkészítéséről és az ellentámadások megindításáról tanácskoztak. Az olaszok lázasan figyelték Lloyd Georgeot, Balfourt és Wilson, vajjon csatlakoznak-e vagy sem Clemenceau és Tardieu azon törekvéseihez, hogy a Rómának 1915 április 26-án tett francia ígéretet megszegjék... Veznic és Trumbics egész tevékenysége arra összpontosult, hogy meghiúsítsák a horvátok és szlovének független államának megalakítását.³¹⁾ Egy önálló katolikus délszláv államalakulat ugyanis a pánszerb törekvések halálát jelentette volna... A románok attól féltek, hogy az 1918-i árulásuk vitássá teheti az általuk áhitott területek megszerzését... Benes, Osusky és Masaryk a biztos siker reményében hol Tardieunél, hol Wilsonnál jártak közbe újabb és újabb követeléseik érdekében... Ebben a történelmi gyülekezésben, ahol „az igazság és a jog békéjét” teremtettk meg, valóban mindenki csak a maga érdekére gondolt. Az oroszának leterítették az osztrák-magyar zsákmányt — a

hiénák lesték a pillanatot, hogy összemarokodjanak felette és — a kiéhezett sakálók lesben álltak a sötétben.

*

A történelem ítélőszéke előtt Tardieu felel a békeművéért, Amerika erkölcsi ereje és az erős francia hadsereg állott mögötte — Clemenceau és Wilson tekintélyére támaszkodva szervezett és sugalmazott, felügyelt és diktált mindenfelé. Egyetlen szakértői véleményyt sem vettek be a főjelentésbe — amelynek alapján 1919 május 8-án a konferencia döntött — anélkül, hogy Tardieu ne ellenőrizte vagy ne módosította volna.³²⁾

Olyan nagy horderejű részletjelentést, mint amilyen például a Bánát felosztásának — az önálló horvát-szlovén katolikus Jugoszláviának — kérdése, és a szerb-olasz konfliktus volt, egyszerűen kihagytak a főjelentésből, amennyiben az ilyen részletjelentések Tardieu céljait akadályozták.

A főbizottság jelentését pedig szándékosan annyira túlméretezték, annyi részlettel bővítették ki és olyan valószínűtlen érvekkel indokolták meg, hogy teljességgel lehetetlen volt annak tanulmányozásába alaposan belemerülni. Emiatt Tardieu és Lansing hevesen össze is tűzött.³³⁾

Az anyag lelkiismeretes letárgyalása heketet vett volna igénybe. Holott csak néhány óra állott rendelkezésre. A konferenciát tehát befejezett tények elé állították.³⁴⁾ A fő- és az albizottságokban pedig mindig ugyanazok

szóaltak fel. Komoly vita úgyszólván nem is volt. A tárgyalás kilenc esetben tíz közül, párbeszéd alakjában zajlott le. A felszólalók betanult szerepszóval szónokoltak. A jelenlévő meghatalmazottak pedig — ha látzólag az igazság pártjára állottak is — végül az elnök által támogatott előadó álláspontját fogadták el. Amennyiben netán mégis valamilyen vita merült volna fel, módját ejtették, hogy a hosszúra nyúlt civakodásnak elejét vegyék. Ennek ellenére komoly összetűzésre került sor a bánáti kérdésben a szerbek és a románok között, akik sehogyan, sem tudtak egymással megegyezni abban, hogy a Bánát lakosságának többsége román-e vagy szerb... A két fél hevesen összezapott, mert egyik sem volt hajlandó engedni az igazából. Ekkor Clemenceau — akit a kitört háborúság felbőszített — haragjában népszavazás elrendelését indítványozta. Ez az indítvány Bratianut, Veznicet és Trumbicsot nagyon megijesztette, miután mindhárom jól tudták, hogy a Bánát lakosságának kétharmada magyar vagy elmagyarosodott német. A népszavazás elrendelése tehát mindkét fél igényjogosultságát kétségessé tette volna. Tardieu — nehogy kritikussá váljék a helyzet — elnapolta az ülést és a döntést elhalasztotta. A legközelebbi ülésen úgy Románia, mint Szerbia megbízottai innepélyesen kijelentették, hogy megegyeztek. Clemenceaunak fontosabb dolgokon járt az esze, semhogy tiltakozzék... Nem sokat tördött azzal, hogy indítványát elvetették... A bánáti népszavazásból nem lett semmi...

22. „Barré-t aggasztják a béketárgyalások. Clemenceau nem alkalmas azok vezetésére, Pichon gyenge, Tardieu túlságosan akarja élvezni a hatalom előnyeit.” (Poincaré: Victoire et Armistice 458. oldal.)
23. „A király és a kormány felelős a fegyverletételért. Nem egyezem bele, hogy megújítsuk az ígéreteket, amelyeket a háború kezdetén tettünk a románoknak.” (Poincaré: Victoire et Armistice 69. oldal.)
24. „Berthelot azt mondotta, hogy több román politikus bukása és az orosz veszély terjedése okozta a siralmas bukaresti békét.” (Poincaré: Victoire et Armistice 165. oldal.)
25. „Clemenceau kitört: A románok vakmerők! Gyáván cserbenhagytak bennünket s most még tördünk velük? Ez már mégiscsak sok!” (Poincaré: Victoire et Armistice 388. oldal.) Temperley: History of the Peace Conference.
26. „Antonescu azt szeretné, ha szövetségesként néznők Romániát. Nem, nem, nem! Ami elmúlt, jóvátehetetlen.” (Poincaré: Victoire et Armistice 457. oldal.)
27. Lahovary párisi utódja.
28. „Margerie megtudta Dutastától, hogy öt szemelték ki a konferencia tárgyalásainak vezetésére. Berthelot emiatt elégedetlenkedett, de sikerült neki Pichon révén Margeriet kitűrni. Margerie elkeseredésében azt állítja, hogy Berthelot Fülöp és fivére Armand a Quai d’Orsay urai.” (Poincaré: Victoire et Armistice 459. oldal.) — „Tardieu biztos volt abban, hogy öt nevezik ki annak a bizottságnak az elnökévé, amely Ausztria sorsa felett fog dönteni. Poincaré és Wilson: Clemenceaut választották. Ez rendkívül kedvező ránk nézve.” (Veznic Pasicshoz intézett sürgönye, 172. sz. 1918 december 17., Szerb levéltár 22. Dossié 1918, B/G folio.)
29. Poincaré e típus egyik legjellegzetesebb képviselőjáról azt mondotta: „Recouly, aki Algirban szolgál kapitányi rangban, a turisztika fejlesztésére használta fel ezt a veszélytelen beosztást.” (Poincaré: Victoire et Armistice 338. oldal.)
30. Poincaré: Victoire et Armistice 356, 338, 414, 425, 461. oldal.
31. „Fontenay, szerbiai követünk Pasics társaságában Párisba jött és azt mondja, hogy a szerbeket teljesen lefoglalja a jugoszláv kérdés. Nem akarják, hogy az antant ígéretet tegyen egy független jugoszláv állam megalapítására.” (Poincaré: Victoire et armistice 355. oldal.) — „Pasics Fontenay kíséretében érkezett. Folyton ismétli előttem, hogy Korfuban minden engedményt megadtak a jugoszlávoknak.” (Poincaré: Victoire et armistice 356. oldal.)
32. „Tardieu folytonosan változtatásokat eszközölt érdeklünkben a legfelsőbb tanács határozatain, ami közte és a többi nagyhatalom képviselői között gyakran személyes összetűzésre vezetett.” (Dr. Ivan Zolger, Szerbia delegátusa a konferencián: „Slovenszki Narod” 1921 június 2-i cikke.)
33. Lásd Nicholson brit delegátus: Peacemaking 1919.
34. „A tanács nincs abban a helyzetben, hogy az albizottságok által beterjesztett dús bizonyító anyagot részletesen megvizsgálja.” (Lásd az 1919 május 8-i jegyzőkönyvet a békekonferenciáról.)